

Nieuwsbrief ProDemos

nummer 3 | 2016

ProDemos is het 'Huis voor democratie en rechtsstaat'. ProDemos legt uit wat de spelregels zijn van de democratie en de rechtsstaat en laat zien wat je zelf kunt doen om invloed uit te oefenen – in de gemeente, de provincie, het land en Europa.

Op vrijdag 9 september organiseert ProDemos de zesde Nacht van de Dictatuur. Ontdek tijdens de Nacht wat het betekent om in een land te leven zonder democratie, persvrijheid of gelijke rechten.

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Concept en ontwerp Carrie Zwarts Fotografie Johan Nieuwenhuize

In dit nummer

p.2 | Vooruitblik

Een nieuw schooljaar, een nieuwe directeur voor ProDemos! Verder in deze nieuwsbrief alles over nieuwe interactieve onderdelen, zoals de 3D-app van het Binnenhof, de Experience, de Kamerdebatsimulatie, het Provinciespel en nog veel meer.

en verder...

p.8 | **Column:** Is het erg als mensen de politiek niet vertrouwen?
p.11 | Doe de Dictatorkruiswoordpuzzel
p.15 | **Recensie:** een 'participatieroman'

Foto's: Bart van Vliet

Nieuwe directeur

Eddy Habben Jansen blijkt vooruit

In deze nieuwsbrief staat een optimistische column van politicoloog Tom van der Meer met een lofzang op de sceptische burger. Als ik kijk naar de scholieren die ons bezoeken en naar de mensen die onze cursussen, debatten en evenementen bezoeken zie ik ook een breed draagvlak voor de waarden van de democratische rechtsstaat. Natuurlijk is er soms discussie over, maar die discussie hoort er te zijn. Ook ProDemos zal daarop inspelen en zich verder ontwikkelen.

Voor het komende seizoen hebben scholen al ruim 83.000 leerlingen aangemeld voor een bezoek aan Den Haag – ongeveer 10% meer dan vorig jaar rond deze

tijd. Het vergroten van ons bereik is een belangrijk streven, maar heel veel meer kunnen we de komende jaren in Den Haag niet meer groeien. Daarvoor zullen we de renovatie van het Binnenhof moeten afwachten, waarbij de toegang voor groepen flink verbeterd zal worden.

Voor de activiteiten op rechtbanken, gemeente- en provinciehuizen en scholen ligt dat gelukkig anders. Onze lokale en regionale activiteiten nemen gestaag toe. In samenwerking met het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties organiseren we dit jaar bijvoorbeeld in twintig regio's door het hele land cursussen over de werking van de lokale

Afscheid Kars Veling: “Loop niet in de weg”

Op donderdag 30 juni vond het afscheidsymposium van ProDemos-directeur Kars Veling plaats, over het belang van onderwijs in de democratische rechtsstaat.

Hoofdspreker was de Italiaanse oud-rechter en corruptiebestrijder **Gherardo Colombo**, die vertelde wat hij sinds zijn zelfgekozen ontslag doet: praten met jongeren over de voordelen van het naleven van regels. “Mensen moeten begrijpen dat regels niet onderdrukkend zijn, maar juist vrijheid garanderen.”

Tegen het einde van het symposium werd Veling toegesproken door **Wim Deetman**, voorzitter van de Raad van Toezicht. Die verving daarbij **minister Plasterk**, die wegens gezondheidsredenen niet zelf aanwezig kon zijn. Na een lovende speech kwam de aap uit de mouw: ‘het heeft Zijne Majesteit de Koning behaagd...’ om Kars Veling te bevorderen tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau!

In zijn dankwoord sprak Veling zijn vertrouwden uit in alle werknemers van ProDemos en in zijn opvolger **Eddy Habben Jansen**. Daarbij gaf hij hem - en alle leidinggevers in Nederland - nog één belangrijke laatste les mee: “loop vooral niet in de weg!”

politiek. Burgers uit zo'n zestig gemeenten kunnen zich daar gratis voor inschrijven en de aanmeldingen stromen binnen.

Om te onderzoeken wat het effect is van onze educatieve activiteiten start bovendien in het najaar van 2016 een onderzoek in samenwerking met de Universiteit van Amsterdam. Want vanuit onze missie is een zo groot mogelijk bereik weliswaar van belang, maar het gaat natuurlijk vooral om de bijdrage die we daarmee leveren aan de versterking van onze democratische rechtsstaat.

Eddy Habben Jansen
Directeur ProDemos

Nieuw bij ProDemos Binnenhof voor Scholen

Foto: Casper Renting

Een belangrijk uitgangspunt bij de educatieve onderdelen van ProDemos is de autonomie van de leerling: hij of zij kan zijn eigen keuzes maken. Door zelf in de ‘bestuurdersstoel’ plaats te nemen, ervaren leerlingen dat een samenleving waar ieder zich gehoord en gerespecteerd voelt, niet vanzelfsprekend is.

Het afgelopen jaar zijn bij ProDemos twee nieuwe belevingsonderdelen ontwikkeld waarin leerlingen aan den lijve ondervinden welke complexe keuzes de politieke praktijk met zich meebrengt.

EXPERIENCE

Vanaf schooljaar 2016-2017 heerst er crisis bij ProDemos! Nederland is in de greep van vogelgriep en de leerlingen die ProDemos bezoeken moeten gezamenlijk bedenken hoe ze hiermee omgaan.

Na een verontrustende journaaluitzending over de crisis worden leerlingen ingedeeld in drie belangengroepen: boeren, ouders en jongeren. Vervolgens verzamelen ze argumenten die passen bij hun groep. Uiteindelijk moeten ze een besluit nemen: hoe gaan we deze crisis aanpakken?

In september 2016 starten de eerste testklassen met de experience, later

in het najaar is de officiële opening. De experience is ontwikkeld in samenwerking met XPEX, ontwikkelaars van belevingsconcepten.

PRODEMOS KAMERDEBAT

In april 2016 werd het splinternieuwe ProDemos Kamerdebat feestelijk geopend door Tweede Kamervoorzitter Khadija Arib.

In dit rollenspel krijgen alle leerlingen een telefoon met daarop een individuele rolomschrijving, informatie over hun achterban en een Wikipediapagina. Op deze telefoon kunnen leerlingen nieuwsberichten, sms'jes en e-mails ontvangen over het onderwerp van het debat: ‘Vuurwerk afsteken moet verboden worden voor particulieren’.

De opzet van het rollenspel lokt een grote individuele betrokkenheid van de deelnemers uit. Ze leren in deze simulatie hoe een Kamerdebat verloopt, welke

rol opiniepeilingen kunnen spelen in de besluitvorming en dat ‘de wandelgangen’ net zo belangrijk kunnen zijn als het eigenlijke debat.

ProDemos Binnenhof biedt scholen een gratis educatieve dag in politiek Den Haag. De Experience en het ProDemos Kamerdebat zijn een onderdeel hiervan. Lees meer op www.prodemos.nl/pbs

Foto: Bart van Vliet

De rechter: “beetje eng, maar wel nodig”

Rechter Frits Salomons met de secretaris (links) en voorzitter van de stichting Moeder & Dochter.

Op 2 juni bracht rechter Frits Salomons voor het gratis ProDemos-programma ‘Ontmoet de rechter’ een bezoek aan stichting Moeder & Dochter. Deze stichting is gevestigd midden in de Haagse Schilderswijk en heeft als doel de emancipatie, integratie en participatie van allochtone vrouwen en hun gezin te bevorderen.

Rahma Elhadoui, voorzitter van de stichting, had de bijeenkomst georganiseerd. “Het is goed dat de vrouwen hier eens een rechter kunnen bevragen. Want als je naar de rechter moet dan is dat heel eng, maar we hebben hem wel nodig.”

Tijdens de tweeënhalf uur durende bijeenkomst kaartte de begeleider allerlei scenario's aan, waarna de 15 aanwezige

vrouwen overlegden over de beste manier om daar iets mee te doen. Wat als je kind onterecht uit huis wordt geplaatst? Wat als je denkt dat je buurmeisje zich aan wil sluiten bij IS? Aan het einde van de levendige discussie deelde de rechter zijn visie op het scenario.

De vrouwen vroegen de rechter daarna de toga van het lijf: “Kan iemand die is

5 – 11 september 2016

Week van de rechtspraak

In het kader van de week van de rechtspraak kunnen organisaties ProDemos vragen om bijeenkomsten te houden voor mensen die de politiek en de rechtspraak misschien niet op de voet volgen, maar er wel iets meer over zouden willen weten.

Onder de noemer ‘Ontmoet de rechter’ krijgen de mensen een leuk en interactief programma over de rechtspraak. We willen dit in het hele land organiseren. De bijeenkomsten zijn voor de organiserende instelling gratis. ProDemos levert het programma en de begeleider.

Rechtbanken en/of maatschappelijke organisaties die dit leuk lijkt en die mee willen doen, kunnen zich aanmelden via: www.prodemos.nl/ontmoetderechter.

vrijgesproken verplicht worden om DNA af te staan? Hoe kan ik mijn verkeerd geregistreerde achternaam wijzigen?”

Na afloop van de bijeenkomst zei een moeder met een knipoog: “Ik ben heel blij dat ik een keer een rechter buiten de rechtszaal heb ontmoet!”

Historische Binnenhof 3D-app

Foto: Bart van Vliet

ProDemos en NOV'82 Architecten werken samen aan een app waarin de ontwikkeling van het Binnenhof door de tijd heen gevisualiseerd wordt.

Aan de hand van 3D-modellen wandelen bezoekers door vijf periodes in de geschiedenis van het Binnenhof: 1350, 1640, 1860, 1970 en 2016. In iedere periode kunnen bezoekers op zoek naar achtergrondinformatie, politieke feitjes, architectonische wetenswaardigheden en anekdotes.

De app wordt dit najaar gelanceerd. In het Bezoekerscentrum van ProDemos kunt u dan tablets huren waarmee u aan de hand van GPS het Binnenhof kan verkennen. Daarnaast komt de app beschikbaar in Google Play en de appstore.

Weekend van de wetenschap

Op zaterdag 1 oktober 2016 doet ProDemos voor het eerst mee aan het Weekend van de Wetenschap. U kunt op deze dag een GPS-speurtocht op het Binnenhof lopen, de nieuwe Experience uitproberen (waarbij u samen met anderen een crisis moet helpen bezweren), en er is een sneak preview van de 3D-app van het Binnenhof.

Rond de lancering is er een lezing van de makers. Houd de website in de gaten voor meer informatie: www.prodemos.nl/Binnenhof3D

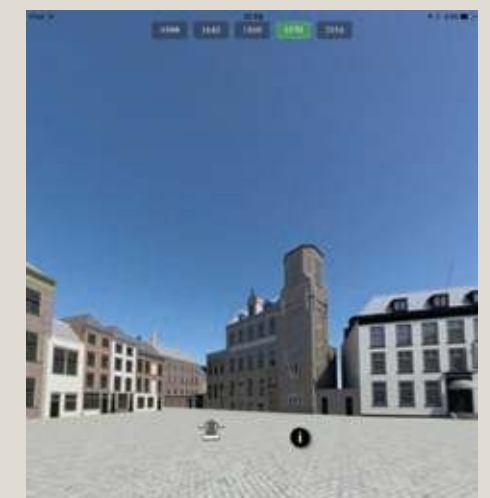

Foto: Gerda Bosdriesz

Symposium

‘Gedeelde waarden in een verdeelde samenleving’

In de tijd van de eenwording van Duitsland sprak een West-Duitser tegen een Oost-Duitser: “Wir sind ein Volk”. Hierop antwoordde de Oost-Duitser: “Wir auch.”

Waarom dit symposium?

Aanleiding van het symposium en de panelgesprekken was de motie Van Dam, die in juli 2015 door de Tweede Kamer werd aangenomen. Deze motie vroeg de regering hoe zij kan bijdragen aan een weerbare samenleving, die vanuit gedeelde waarden weerwerk biedt aan antidemocratische krachten. Het ministerie van BZK heeft ProDemos ingeschakeld bij de uitvoering van de motie.

Lees meer op www.prodemos.nl/gedeeldewaarden

Bovenstaand voorbeeld gaf dagvoorzitter Jacques Wallage op 10 juni 2016 tijdens het ‘Symposium over gedeelde waarden in een verdeelde samenleving’ om duidelijk te maken dat mensen soms heel verschillend naar dezelfde werkelijkheid kijken. Zo is het ook met waarden: mensen kunnen hier heel verschillende betekenissen aan geven. Jan van Zanen (burgemeester van Utrecht en voorzitter van de VNG) sloot hierbij aan met een oproep tot meer nuance. Het belang van gedeelde waarden moet volgens hem niet overschat worden. Er zitten bovendien risico's aan vast.

Minister Plasterk plaatste - via een videoboodschap - de discussie rondom gedeelde waarden in een historisch kader. Vroeger was er de dominee en waren er voldoende mensen die

bepaalden welke waarden en normen iemand moest hebben. Nu de verzuilde samenleving niet meer bestaat, ligt hier een rol voor de overheid. Maar hoe leg je uit wat het Nederlanderschap behelst? Welke normen en waarden zijn typisch Nederlands? Volgens Plasterk in ieder geval: gelijkheid, tolerantie, vrijheid van meningsuiting, gezamenlijke verantwoordelijkheid en vooruitgangdenken.

Alex Brenninkmeijer (lid Europese Rekenkamer en oud-Nationale Ombudsman) stelde dat een samenleving met alleen maar gedeelde waarden een enge samenleving is. Volgens hem moet de overheid juist geen rol spelen bij waarden, dat is het domein van de samenleving. De staat moet slechts het recht handhaven, zorgen dat de instituties goed functioneren.

Nanke Verloo, universitair docent Urban Planning Universiteit van Amsterdam, vertelde over haar onderzoek naar conflicten in de stad. Die conflicten moeten we volgens Verloo vooral zien als ‘een kans voor de democratie’. De kleine drama's op straat moeten we aangrijpen om daadwerkelijk de dialoog met elkaar aan te gaan en echt naar elkaars verhalen te luisteren.

Miranda de Vries, burgemeester van Geldermalsen, blikte terug op de rellen die in haar gemeente ontstonden tijdens een raadsvergadering over de komst van een asielzoekerscentrum. Inwoners in Geldermalsen worden altijd goed betrokken bij besluitvorming, maar juist in dit geval was dat niet zo. Juist daardoor liepen de gemoederen waarschijnlijk zo hoog op. “Het stijlverschil was te groot.”

Geslaagde Zomerraad 2016

Van 19 tot en met 21 juli hebben zo'n vijftien enthousiaste raadsleden zich drie dagen lang ondergedompeld in de Zomerraad, de jaarlijkse ProDemos-cursus waarin raadsleden hun vaardigheden trainen, hun kennis vergroten en inspiratie opdoen.

Dit jaar werd de cursus gehouden in het prachtige stadhuis van Leeuwarden. De deelnemers vonden de cursus ‘leerzaam’, ‘divers’, ‘actief’, ‘gezellig’, en ‘interessant’.

Tweets:

‘Veel inspiratie op kunnen doen door sterke workshops en topdeelnemers’

@ProDemos @Huri_Sahin bedankt voor de leerzame dagen @felixvanbeek bedankt voor de prachtige locatie service en gastvrijheid!

Voor geïnteresseerden zijn op www.prodemos.nl/zomerraad2016 nog de presentaties terug te lezen.

In de weken voorafgaand aan het symposium waren er al zeven panelgesprekken geweest met informanten uit de samenleving: leraren, politie, geestelijk leiders, vrijwilligers, gemeenteraadsleden etc. Deze panelgesprekken waren opgezet om meer inzicht te krijgen in de manier waarop de waarden van de rechtsstaat in de praktijk spanning kunnen oproepen.

Nacht van de Dictatuur 2016

Op vrijdag 9 en zaterdag 10 september vindt de zesde Nacht van de Dictatuur plaats in Den Haag, Rotterdam en Amsterdam.

Den Haag

ProDemos
Openingslezing door Femke Halsema

Dankzij de festivalachtige opzet van de Nacht in Den Haag is er voor ieder wat wils: **Femke Halsema** opent de Nacht met een lezing over het vrije woord. **Paul Damen** neemt je mee op een literaire reis langs dictatoriale dichtkunsten. De Azerbeidzjaanse oud-gevangene **Leyla Yunus** komt haar verhaal vertellen. Het werk van het Joegoslaviëtribunaal wordt onder de loop genomen en de Syrische schrijver **Nihad Sirees** wordt geïnterviewd door **Maarten Zeegers**. Ook is er een escaperoom om uit te ontsnappen.

Foto: Stephan Vanfleteren

Gevangenpoort

Over de doodstraf

Samen met twee andere ‘doodstraf-deskundigen’ verzorgt advocaat **Bart Stapert** tijdens de Nacht een rondleiding door Museum de Gevangendoor. Hij verdedigde vele terdoodveroordeelden, waaronder **Ang Kiem Soei**. Tegen de achtergrond van eeuwenoude cellen en een guillotine vertelt hij in de Gevangendoor over zijn ervaringen met de doodstraf en zijn visie hierop. De andere twee rondleiders zijn **Floor Beumig** (Amnesty International) en **Ben Croon** (auteur ‘Van Gifbeker tot Guillotine’).

Nieuwspoort

Dineren met dictators

Voorafgaand aan de Nacht van de Dictatuur kun je dineren met lievelingsgerechten van dictators bij Nieuwspoort. Tijdens dit diner pensant luistert u naar een tafelrede van journalist en columnist Kustaw Bessems. **Wel vooraf reserveren!**

Ook in Rotterdam en Amsterdam

Naast Den Haag wordt de Nacht van de Dictatuur dit jaar ook georganiseerd in twee andere steden. In Rotterdam kun je bij debatcentrum **Arminius** luisteren naar **Arend Jan Boekestijn** en kijken naar een dansvoorstelling over een heftige liefde tussen een jongen in een vluchtelingenopvang en een Nederlands meisje, wiens vaders met hun opvattingen lijnrecht tegenover elkaar staan. In Amsterdam, bij debatcentrum **De Balie**, wordt er gediscussieerd over de lange arm van dictaturen die soms tot in Nederland reikt en hoor je hoe overheden hun inwoners online in de gaten houden en welke informatie ze uitwisselen met andere overheden.

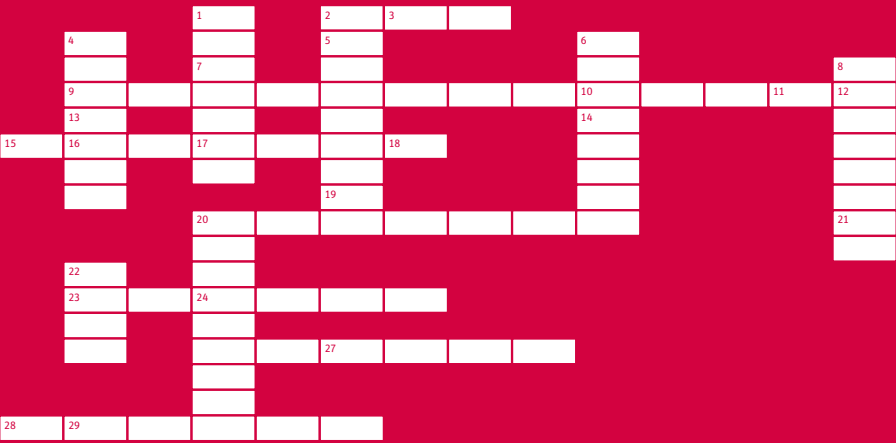

Meer informatie op www.nachtvandedictatuur.nl of volg www.facebook.com/nachtvandedictatuur

Doe de quiz! →

Dictators & Democraten Wie zei wat? quiz!

Hieronder ziet u citaten van dictators en democraten. Wie heeft wat gezegd? Onderaan ziet u uit welke namen u kunt kiezen. Klaar? Vul dan hieronder de letters uit de puzzel in. De oplossing is een evenement dat u niet mag missen!

7	18	20	26	14	V	3	19	17	21
13	12	25	27	16	29	10	5	24	!

- Horizontaal**
- 2. “Politieke macht komt uit de loop van het geweer.”
 - 9. “Gebruik alsjeblieft jouw vrijheid om reclame te maken voor de onze.”
 - 15. “Een samenleving is een volwaardige democratie als ze op correcte wijze met haar tegenstanders omgaat.”
 - 20. “Echte democratie kan niet bestaan zonder dat vrouwen de gelegenheid hebben hun leven in eigen hand te nemen.”
 - 23. “Wir schaffen das!”
 - 26. “Wat een geluk voor regeringen dat het volk niet nadenkt.”
 - 28. “Niet de mensen die stemmen bepalen de verkiezingsuitslag, maar de mensen die de stemmen tellen.”
- Verticaal**
- 1. “Vraag niet wat je land voor jou kan doen, vraag wat jij voor je land kan doen.”
 - 2. “Democratie is prachtig in theorie; in de praktijk is het een vergissing.”
 - 4. “Op Libië na is er op deze planeet geen enkele staat met een democratie.”
 - 6. “Democratie is de beste vorm van wraak.”
 - 8. “Soms moet democratie een bad nemen in bloed.”
 - 20. “Democratie is geen goede staatsvorm, maar ik ken geen betere.”
 - 22. “Politiek is als boksen. Je probeert je opponenten knock-out te slaan.”

Kies uit deze antwoorden: Amin – Bhutto – Churchill – Clinton – Hitler – Kennedy – Khadafi – Mandela – Mao – Merkel – Mussolini – Pinochet – Aung San Suu Kyi – Stalin

Onderwijskranten voor de provincie

Hoe behandel je op een leuke manier de provinciale bestuurslaag **in de les**? ProDemos doet dat door dicht bij de belevingswereld van de leerlingen te blijven en voorbeelden te geven uit hun eigen provincie. Wat zijn dilemma's waar Statenleden in hun provincie mee kampen? Wat zouden de leerlingen zelf daarover besluiten?

Al voor vier provincies hebben we een Onderwijskrant gemaakt: **Noord-Holland, Noord-Brabant, Limburg en Groningen**. In elk van deze kranten gaat het over herkenbare, lokale voorbeelden, en komen bestuurders, Statenleden en medeleerlingen uit de eigen provincie aan het woord.

De Onderwijskranten van Noord-Holland, Noord-Brabant en Groningen zijn te bestellen via onze webshop, die van Limburg bij de provincie zelf.

Wilt u ook een eigen onderwijskrant laten ontwikkelen voor uw provincie? Kijk dan op www.prodemos.nl/provinciekrant

Met groep 8 naar het Provinciehuis

Een programma voor basisscholen op het provinciehuis, dat hadden we nog niet. Maar daar komt verandering in. In de Statenzaal van het Limburgse gouvernement is op 19 juli 2016 voor het eerst het nieuwe **Provinciespel** gespeeld. Doel van het spel is om samen keuzes te maken over de inrichting van de provincie. Letterlijk!

Tijdens het spel ligt midden in de Statenzaal een grote provincieplattegrond op de grond, met daarop enkele grote plaatsen en wegen. Wat voor voorzieningen moeten er komen, en waar? Daar beslissen de leerlingen over met hun zelf opgerichte politieke partijen. Hierbij ervaren de leerlingen dat overleg, argumentatie, meerderheid en consensus nodig zijn in een democratische samenleving. Tot slot krijgen de leerlingen van echte Statenleden te horen of de vergaderingen in het echt ook zo verlopen.

Het spel is voor leerlingen van groep 8 van de basisschool, en ook voor leerlingen van het praktijkonderwijs en vmbo bbl/kbl.

Wilt u dit spel ook aanbieden aan scholen in uw provincie? Kijk dan op www.prodemos.nl/provinciespel

Column

Lang leve de sceptische burger!

Dr. Tom van der Meer is universitair hoofddocent Politicologie aan de UVA en co-directeur van het Nationaal Kiezersonderzoek

“Ontevredenheid met en wantrouwen in het functioneren van de instituties van democratisch bestuur zijn wijdverspreid geraakt. Maar ondanks al deze ontevredenheid is er geen serieuze steun ontwikkeld voor een alternatief idee hoe we de politiek moeten organiseren.”

Deze doffe conclusie komt niet uit een recent artikel op 'De Correspondent', uit een rapport van een denktank of uit een toespraak van een politicus. Het is de conclusie van politicologen Crozier, Huntington en Watanuki in hun boek uit 1975 over de crisis van de democratie. Meer dan veertig jaar geleden. Het debat lijkt sindsdien nauwelijks veranderd. Tegenwoordig zijn het academici als Francis Fukuyama, politici als EC-president Jean-Claude Juncker, en columnisten als Thierry Baudet, Rutger Bregman en David Van Reybrouck die een diepgaande vertrouwenscrisis menen waar te nemen. Die angst voor een fundamentele vertrouwenscrisis tussen burgers en politiek is van alle tijden en lijkt inherent aan onze democratie.

Maar is er eigenlijk wel zo'n probleem? Er is een stilzwijgende aanname dat een hoge mate van politiek vertrouwen goed is voor de democratie. Dat is maar de vraag. Natuurlijk vereist een goed functionerende democratie dat burgers vertrouwen hebben in het democratische proces, en dan met name in het representatieve (de eerlijkheid van verkiezingen) en het liberale element (de onpartijdigheid van overheid en rechtspraak). Maar vertrouwen in de belangrijkste politieke instituties (regering, parlement) en vooral in de politici in die instituties is niet vanzelfsprekend goed voor onze democratie. Liever dan blind vertrouwen, willen we sceptische burgers. Het is juist scepsis die burgers ertoe drijft om de politiek te

monitoren en verantwoordelijk te houden voor het beleid. Onvrede met beleid is een belangrijke reden waarom burgers politiek actief worden. Nieuwe partijen – van D66 in 1967 tot de PVV en 50Plus nu – verversen het partijpolitieke systeem juist door ontevreden burgers te mobiliseren.

Die sceptische burger zou zijn vertrouwen moeten baseren op de feitelijke prestaties van de overheid: Je zou je twijfels moeten hebben bij een burgerij die veel vertrouwen heeft in een corrupt systeem. Evenzo zou het ongezond zijn wanneer het vertrouwen in de politiek buitenproportioneel sterk reageert op de kleinste schandalen.

Laten we vanuit dat perspectief kijken naar Nederland. In 1980 was zo'n 55% van de Nederlanders nog tevreden met het functioneren van de democratie. Dat is gestegen naar 70% tot 80% in recente jaren. Het vertrouwen in regering en parlement ligt aanzienlijk lager, maar is niet structureel gedaald in de roerige jaren sinds Paars II.

Dat politiek vertrouwen van burgers weerspiegelt de kwaliteit van de overheid. Het is het hoogst in de minst corrupte landen, het laagst in de meest corrupte landen. Het reageert op economische prestaties: hoe beter die prestaties, hoe hoger het vertrouwen. En politieke schandalen hebben meestal slechts een zeer beperkte en tijdelijke invloed op het vertrouwen, behalve wanneer die schandalen het hart van de politiek raken.

Met andere woorden: de Nederlandse burger doet precies wat we verlangen. Hij koppelt tevredenheid met het democratisch proces aan scepsis over politieke instituties. Hij reageert op politieke en economische prestaties, zonder buitenproportioneel geschokt te zijn door kleine schandalen.

Een zeker gebrek aan vertrouwen in de politiek is simpelweg inherent aan de democratie. Lang leve de sceptische burger!

Collegereeks
'Gezond wantrouwen: motor van de democratie?'

Samen met Tom van der Meer organiseert ProDemos dit najaar een collegereeks over wantrouwen en de democratie.

17 oktober 2016 • Inleiding - Tom van der Meer

24 oktober 2016 • Populisme - Matthijs Rooduijn (Universiteit van Utrecht)

31 oktober 2016 • De onmacht van de politiek

- Eefje Steenvoorden (Erasmus Universiteit Rotterdam)

14 november 2016 • Oplossingsrichtingen - Tom van der Meer

De colleges zijn bij ProDemos, van 20.00 tot 21.30 uur. Toegang gratis, aanmelden verplicht. Meer info via www.prodemos.nl/wantrouwen

Prinsjes festival

Foto: Margreet Nieuwstad

Van 14 september tot en met Prinsjesdag (20 september) is de binnenstad van Den Haag het decor van hét feest van de democratie: **het Prinsjesfestival**. Het Prinsjesfestival is een particulier initiatief van ruim honderd vrijwilligers en een aantal bedrijven en instellingen, waaronder ProDemos. Bekijk het programma op www.prinsjesfestival.nl.

ProDemos is dit jaar betrokken bij drie Prinsjesactiviteiten:

PRINSJESFORUM

Kom zaterdag 17 september naar het 'Prinsjesforum': een debat over de toekomst van rechtsstaat, in samenwerking met het Prinsjesfestival en de Hoge Raad. Diverse sprekers laten hun licht schijnen over de toekomst van de rechtsstaat: **Ankie Broekers-Knol** (voorzitter Eerste Kamer), **Piet Hein Donner** (vice-president van de Raad van State), **Maarten Feteris** (president Hoge Raad) en **Frits Bakker** (voorzitter Raad van de Rechtspraak).

PRINSJESWANDELINGEN

Op Prinsjesdag zelf organiseert ProDemos twee wandelingen die passen binnen het thema van Prinsjesdag.

Houd voor meer informatie de agenda op www.prodemos.nl in de gaten.

PIMP DE TROONREDE

Op Prinsjesdag leest koning Willem-Alexander de troonrede voor, met daarin de regeringsplannen voor het komende jaar. Maar wat moet er volgens u gebeuren? ProDemos is op zoek naar uw plan voor Nederland. Doe mee en stuur uw alternatieve troonrede **vóór 2 september** naar ons op.

De drie beste inzendingen staan op maandagavond 19 september in de grote finale. Daar bepaalt een professionele jury onder leiding van oud-Kamervoorzitter **Frans Weisglas** wie de winnaar is. Ook het publiek kiest een favoriet. Beide winnaars krijgen een VIP-rondleiding in de Tweede Kamer en mogen hun plan toelichten bij verschillende politieke partijen.

Meer informatie: www.prodemos.nl/troonrede

Foto Hollandse Hoogte/Werry Crone bewerking ProDemos

Lespakket Derde Kamer der Staten-Generaal

gratis

De 'Derde Kamer der Staten-Generaal' is een gratis interactief lesprogramma over politiek voor leerlingen van groep 7 en 8. Het lespakket is dit jaar in een nieuw jasje gestoken.

Er zijn twee koffertjes: deel 1 (voor beginners) en deel 2 (voor kinderen die al meer weten). Beide pakketten bevatten 4 lessen. Elke les bestaat uit een filmpje, opdrachten in het Handboek Politiek, en tot slot een debatspel. Ter ondersteuning van het lesprogramma vindt u op www.derdekamer.nl allerlei filmpjes, spelletjes en extra informatie.

Derde Kamer der Staten-Generaal is een initiatief van de Eerste Kamer en de Tweede Kamer, in samenwerking met ProDemos.

Bestellen?
Bestel het gratis lespakket via www.prodemos.nl/derdekamer

Kinderrijk: koning voor een dag

Op Prinsjesdag verandert de Koninklijke Schouwburg in Den Haag in hét huis voor prinsen en prinsessen! Op dinsdag 20 september is er van alles te beleven voor kinderen van **4 tot 12 jaar**. Een dag vol theater, kindertroonredes, muziek en Prinsjesdagworkshops van ProDemos.

In het ochtendprogramma presenteren kinderen van diverse Haagse scholen in de leeftijd van 9 tot 12 jaar hun eigen troonrede in de Grote Zaal, samen met professionele acteurs van NTJong (onderdeel van het Nationaal Toneel).

Meer informatie: www.prodemos.nl/kinderrijk-prinsjesdag

Foto: Chris Lans

Vragenuurtje

Foto Lizzy Kalisvaart

Hallo,
Op internet vind ik dat de naam Prinsjesdag komt van de verjaardagen van de Prinsen van Oranje, maar waarom gingen men die naam dan gebruiken voor de dag dat de Troonrede wordt uitgesproken?

Groetjes,
Jannes H.

Informatiespecialist **Walter Jansen** van ProDemos geeft antwoord op uw vragen op het gebied van politiek, democratie, rechtsstaat en de Europese Unie.

Deze keer over de **naamgeving van Prinsjesdag**.

Beste Jannes H.,

De naam Prinsjesdag komt al voor in de 17de en 18de eeuw, de tijd van de Republiek. Prinsjesdag werd toen inderdaad gebruikt voor de viering van de verjaardagen van de Prinsen van Oranje. De verjaardag van de laatste stadhouder, prins Willem V (1748-1806), werd bijvoorbeeld uitbundig gevierd uit Oranjegezindheid. Prinsjesdag was toen dus wat nu Koningsdag is. Nadat Nederland in de 19de eeuw een monarchie werd, bleef de naam Prinsjesdag verbonden aan de verjaardag van het staatshoofd. Ook andere feestdagen die betrekking hadden op de Oranjefamilie gingen Prinsjesdag heten en dat ging ook gelden voor de dag waarop de Koning de zitting van de Staten-Generaal opent. Dat gebeurde voor het eerst ergens in de tweede helft van de 19de eeuw. Pas in de jaren 30 werd het een vaste benaming voor de derde dinsdag in september.

(Bron: Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2008)

Met vriendelijke groet,
Walter Jansen

Zelf een vraag stellen?

Mail naar info@prodemos.nl, stuur een tweet naar [@ProDemos](https://twitter.com/ProDemos), bel 070-7570270 of kom langs bij onze balie in het Bezoekerscentrum, Hofweg 1 in Den Haag (openingstijden: maandag t/m zaterdag, 9.30–17u).

Publicaties van ProDemos

Nieuwe brochure
Wat doet de koning?

Sinds april 2013 is Willem-Alexander het staatshoofd van het Koninkrijk der Nederlanden. Wat doet de Nederlandse koning zoal? Waaruit bestaan zijn taken en verplichtingen? En wat kost het allemaal?

Op deze vragen gaat de nieuwe brochure ‘Wat doet de koning’ in. De brochure is binnenkort gratis te downloaden (en tegen verzendkosten te bestellen) op www.prodemos.nl/leer/publicaties

Herziene uitgave
Politiek in Nederland

Deze in 2016 volledig herziene uitgave geeft in 96 pagina's een beknopt overzicht van de belangrijkste kenmerken van het Nederlandse politieke systeem. Het boek behandelt niet alleen de landelijke politiek, maar gaat ook in op het provinciale en gemeentelijke bestuur.

Hoe werkt het Nederlandse kiesstelsel? Wat is het verschil tussen de Eerste en de Tweede Kamer? Hoe wordt een regering gevormd? Welke taken en bevoegdheden heeft de provincie? Hoe komt het college van B en W tot stand? Politiek in Nederland geeft antwoord op dit soort vragen.

ProDemos, Politiek in Nederland, 96 pagina's, ISBN 978 906473 466 3
Te bestellen via www.prodemos.nl/pin

Boekrecensie

‘De nevengeul van Kampvoort’

De nevengeul van Kampvoort van Sonja van der Arend is een ‘participatieroman’ met een onverwachte ontknopning.

Het gegeven lijkt simpel: overspannen ambtenaar wandelt langs de IJssel, wordt overvallen door noodweer, belt aan bij een huis en keert na wat omzwervingen verliefd en wijzer geworden terug naar huis. Wie er wat langer over nadent, beseft echter hoe ongelooflijk knap Van der Arend het ingewikkelde proces van bewonersparticipatie heeft beschreven, van binnenuit.

Het draait allemaal om ‘Ruimte voor de Rivier’, het programma van Rijkswaterstaat om hoge waterstanden in de grote rivieren in de toekomst op te kunnen vangen. Dat leidt tot ingrijpende maatregelen als ontpoldering, dijkverhoging en sloop van gebouwen. Sonja van der Arend betrok bewoners bij haar roman: hun verhalen en ervaringen kregen een plaats in het boek, ze bedachten personages en lazen mee met de hoofdstukken.

Zelf noemt ze dit **serious fiction**: het verhaal is een synthese van alles wat gebeurd is en had kunnen gebeuren in de dertig projecten van ‘Ruimte voor de Rivier’.

Deze ingewikkelde en uitdagende werkwijze past goed bij het onderwerp van de roman: het proces van participatie. De overheid moet duidelijk zijn over zaken die niet onderhandelbaar zijn, anders worden valse verwachtingen gewekt. En bewoners blijken ook vaak tegenstrijdige belangen te hebben, waardoor de aanvankelijke eenheid later soms ver te zoeken is.

Burgerparticipatie is niet altijd leuk. Maar met realisme, inlevingsvermogen, vertrouwen en goede communicatie kom je een heel eind, leert dit boek.

Sonja van der Arend, *De nevengeul van Kampvoort*, Uitgeverij Landwerk, Wageningen, ISBN 9789077824139, € 11,50 (138 blz.)

AGENDA

Kijk voor de actuele agenda op www.prodemos.nl/agenda

SEPTEMBER

- 5-11 Week van de Rechtspraak
wo 7 Debat in Nieuwspoort over verhouding EU – Turkije
do 8 Film 'The Propaganda Game' i.h.k.v. Nacht van de Dictatuur
vr 9 Nacht van de Dictatuur met o.a. Femke Halsema
za 10 Dag van de Democratie
10-11 Minicolleges in kelder ridderzaal i.h.k.v. Open Monumentendagen
14-20 Prinsjesfestival
do 15 Film & debat over de film 'Weiner'
ma 19 Finale Pimp de troonrede
di 20 Kinderrijk Prinsjesdag
wo 28 Politiek Café over vrouwelijke ministers met o.a. Monique Leyenaar

OKTOBER

- za 1 Weekend van de Wetenschap
wo 5 Debat in Nieuwspoort over sociale media
do 6 Start cursus Politiek Actief bij ProDemos
di 11 Politiek Café over grenzen i.h.k.v. Maand van de geschiedenis
ma 17 Collegereeks 'Gezond wantrouwen: motor van de democratie?' Tom van der Meer
do 20 Kinderrijk: Wij zijn de baas!
ma 24 Collegereeks 'Gezond wantrouwen: motor van de democratie?' Matthijs Rooduijn
za 29 Museumnacht: Electrospel in de Tweede Kamer
ma 31 Collegereeks 'Gezond wantrouwen: motor van de democratie?' Eefje Steenvoorden

NOVEMBER

- Nederland Leest, thema: democratie
wo 2 Debat in Nieuwspoort over wapenhandel
di 8 Politiek Café
do 10 NECE-conferentie in Zagreb
ma 14 Collegereeks 'Gezond wantrouwen: motor van de democratie?' Tom van der Meer
do 24 EU Pubquiz in O'Casey's, Den Haag

DECEMBER

- wo 7 Debat in Nieuwspoort
di 13 Politiek Café
28-29 Kinderrijk: Leve de Koning!

17 FEB 2017

Docentendag Maatschappijleer

Cursus Politiek Actief bij ProDemos

Wilt u weten hoe de lokale politiek werkt en hoe u invloed kunt hebben op de besluitvorming? Of heeft u plannen om u bij volgende verkiezingen verkiesbaar te stellen als gemeenteraadslid? Dan is de cursus **Politiek actief** van ProDemos iets voor u.

Cursusopzet

6 oktober 2016	Introductie en algemene staatsinrichting
13 oktober 2016	De gemeente
20 oktober 2016	De gemeenteraad
3 november 2016	Lobbyen bij de gemeente – beïnvloeden van beleid en besluitvorming
10 november 2016	Debatteren
17 november 2016	Bijwonen raadsvergadering met een observatieopdracht

Meer info en aanmelden via www.prodemos.nl/politiekactief

November 2016

Nederland Leest

thema: democratie

Van 1 tot en met 30 november 2016 vindt de campagne Nederland Leest plaats. Dit jaar staat niet één boek centraal maar een thema, en wel: democratie. Leden van de bibliotheek kunnen na het geven van hun mening kiezen uit drie gratis boeken: 'Heer van de vliegen' van William Golding, 'Liefde en schaduw' van Isabelle Allende en 'Morten' van Anna Levander.

Meer informatie op: www.nederlandleest.nl

Colofon

Deze nieuwsbrief is een uitgave van ProDemos en verschijnt 5x per jaar. Abonneer u gratis op www.prodemos.nl/nieuwsbrief

ProDemos

Huis voor democratie en rechtsstaat

Redactie

Afd. Communicatie

Vormgeving

Studio Duel

Druk

Ten Brink

ProDemos

Hofweg 1H
2511 AA Den Haag

(070) 757 02 00

info@prodemos.nl
www.prodemos.nl

